

CONSIDERAȚII TEORETICE PRIVIND COMUNICAREA EDUCAȚIONALĂ: TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE

THEORETICAL CONSIDERATIONS REGARDING EDUCATIONAL COMMUNICATION: TRENDS AND PERSPECTIVES

Andreea-Monica LIȚĂ

Profesor învățământ primar
Școala Gimnazială nr.1, comuna Ciorogârla, județul Ilfov
România

Andreea-Monica LIȚĂ

Primary education teacher
Secondary School no. 1, Ciorogârla commune, Ilfov county
Romania

ID ORCID: 0009-0001-8946-0892

CZU: 316.77:37.01

DOI: 10.46727/c.emc-2023.p72-76

***Abstract:** In this article I referred to educational communication, side oh fuman communication, one resources of the instructional-aducational process with a major influence on school success. Education and communication have a direct link, education being a field par excellence based on communication. To educate means to transmit, to communicate information and knowledge, which, later, will constitute an important press for the succes and integration in society, and human communication is an active process of identifying, establishing and maintaining social contacts. The purpose of communication in school is not limited to academic succes, but pursues human succes, in all time of life.*

***Key-words:** communication, human communication, educational communication, Imessage, education, teacher, school.*

Încă din Antichitate, **comunicarea** a fost apreciată ca element de bază al existenței umane. Cuvântul „comunicare” provine din limba latină, de la termenul „communis”, cuvânt ce are semnificația de „a transmite și celorlalți, a fi în relație”.

Potrivit autoarei Luminița Iacob [4, p.181], **comunicarea umană**, poate fi definită ca legătura bazată pe coîmpărtășirea unei semnificații. Atunci când informația este principiul profund necesar unor legături interumane, ea nu este însă suficientă. Inexistența înțelegerii acelei informații și a cadrului corelativ care să îi orienteze și să îi stabilească însemnătatea elimină „comunicarea adecvată”. O comunicare eficientă implică recunoașterea și devansarea blocajelor ce pot apărea în situația existentă, într-un anumit moment, prin aplicarea variantelor de eficientizare. În vederea realizării acestui deziderat, se urmărește dezvoltarea diferitelor deprinderi și abilități de comunicare între interlocutori. Dacă acestea lipsesc sau nu sunt suficiente, vor apărea dificultăți comportamentale, emoționale, dar și de adaptare în cadrul societății.

Cea mai mare parte a vorbitorilor se gândesc la a atrage atenția, a da de știre sau a informa, atunci când trebuie să definească comunicarea, însă această acțiune este mult mai cuprinzătoare, după cum menționează autoarea E. Țărnă [10, p.19].

Chiar dacă autorii J. Watson și A. Hill [11, p.156] susțin că „**definițiile comunicării** se diferențiază în funcție de contextul sau cadrul de referință utilizat și de importanța procesului, toate acestea implică cinci elemente: un emițător, un mesaj, un receptor, o modalitate de transmitere și un efect”.

Noile modele ale comunicării, după cum semnaleză autorul C. Enăchescu [2, p.419], stabilesc, că nu putem limita comunicarea la transferul „informațiilor” sau al „mesajelor” prin codare și decodare, ci este absolut necesar să o înțelegem ca o comprehesiune reciprocă, ca acces la

subiectivitatea altuia, la concepțiile și rațiunile sale, acceptând noi unități de analiză: persoana, raporturile intersubiective, experiența vieții cotidiene și rezultatul.

În acord cu autoarea E. Țărnă [ibidem, p.108], considerăm că orice interdependență socială presupune diferite tipuri de comunicare, legăturile de orice fel ținând de abilitatea fiecăruia de a comunica cu diferite persoane. Comunicarea umană diferă foarte mult de comunicarea animală, grație gândirii și exprimării avansate, aceasta oferindu-ne posibilitatea de a elabora idei reale sau greu de înțeles, să ne exprimăm sau să scriem despre diferite obiecte, persoane, chiar dacă acestea nu sunt de față. Îndeosebi, **comunicarea are misiunea** de a face conexiunea între oameni, în spațiul în care lucrează și se dezvoltă. Considerăm că este necesar să ne amintim de faptul că procesele de comunicare au o dimensiune triplă: comunicarea exteriorizată (acțiuni verbale/ paraverbale și nonverbale ce pot fi observate de interlocutori), metacomunicarea (înțelegerea dincolo de cuvinte) și intracomunicarea (comunicarea efectuată de fiecare persoană în sine sa). În mod obișnuit, comunicarea este un fapt real ce are la bază două elemente esențiale: cele verbale și nonverbale. Cu convingere, ne alăturăm celor care acordă o deosebită contribuție la însemnătatea paralimbajului în comunicare.

În acest cadru de referință, autorul L. Ezechil [3, p.p.189-190] afirmă că **educația și comunicarea** au o legătură deosebită și nemijlocită, educația reprezentând un domeniu întemeiat pe comunicare. Dacă a educa înseamnă a transmite, a transmite informații și cunoștințe, care, mai târziu, vor forma o idee de bază esențială pentru ceea ce aminteam anterior și anume succesul și integrarea omului în societate, iar comunicarea umană reprezintă un proces dinamic de identificare, stabilire și menținere de legături sociale. Prin înlesnirea procesului de comunicare putem să transmitem receptorului o serie de cunoștințe, de aceea, putem discuta de funcția cognitivă a comunicării- comunicarea având rolul de a transmite emoții și sentimente ce depind de domeniul afectiv – făcând referire la funcția afectivă a comunicării, comunicarea punând la dispoziție norme de conduită față de ceilalți- în acest caz, se concretizează funcția de socializare a comunicării.

Comunicarea educațională sau pedagogică, conform spuselor lui L. Iacob [ibidem, p.181], este cea care acționează asupra procesului educațional în întregul său, oricare ar fi conținuturile, fenomenele, nivelurile sau partenerii implicați. Cu toate acestea, **comunicarea didactică** se arată ca formă particulară, obligatorie în răspândirea anumitor conținuturi fixate, reprezentative unui act de învățare organizată și asistată.

L. Sadovei și A. Boțan [7, p.140] prezintă viziunea educațională a **Modelului competenței de comunicare didactică** în legătură cu valorificarea capacității prin prisma funcționalității și sincronizării planurilor: cognitive, retoric în componenta discursivă și planurilor motivaționale, conversațional în componenta de corelație, proiectând aspectele cognitive, aplicative și atitudinale ce decurg din codarea și decodarea mesajului.

Pornind de la rolul creativității ca aptitudine pedagogică, A. Munteanu [5, p.90] susține că se pot distinge anumiți factori care determină **dezvoltarea comunicării creative în mediul educațional**: condițiile economice și sociale suportive, dar care să-și asume existența unor relații sociale democratice, nivel ridicat de cultură și aspirație a grupului, oportunitatea individului de a obține încredere în viitorul său, existența libertății și siguranței psihologice.

În acord cu autorul Laurențiu Șoitu [9, p.p.14-15], considerăm că **scopul comunicării în școală** nu se limitează la reușita școlară, ci urmărește reușita umană, în toate momentele și în toate condițiile vieții.

Profesorul educator are rolul de a pune accent pe maturitatea psihologică, pe calitatea intervențiilor și pe gradul de maturitate a judecăților, justificate de comunicare. Prin faptul că elevul este ajutat să vorbească, acestuia i se asigură fondul satisfacerii, a împlinirii unor nevoi de exprimare

naturală sau bine pregătită și gândită. În acest mod, devine accesibilă comunicarea eficientă și pe această cale, manifestarea liberă, sprijinită de puterea lui de a comunica, de încrederea că poate da claritate și frumusețe gândului, ideii și trăirii. La rândul său, elevul obligă profesorul educator să-și mențină presupunerea legată de „acordările” necesare la continua sa devenire, deplasarea de la o etapă la alta a evoluției.

Pornind de la aceste repere, Marin Stoica [8, p.p.124-125] afirmă ideea conform căreia **competența comunicatională a profesorului** poate fi considerată oarecum înăscută, dar în special ea este dobândită, prin intermediul voinței și, nu în ultimul rând, prin intermediul efortului pedagogic. Caracteristicile acestei competențe sunt următoarele: *inteligenta* - un mecanism deosebit de cunoaștere, de înțelegere, de invenție și reușită în clarificarea problemelor sau a diferitelor situații educaționale și de instruire; *memoria*- manifestată în rezezițiunea întâmpinării și acumulării informațiilor, în identificarea și reproducerea acestora utilizând o formă selectivă; capacitatea de comunicare manifestată în: *cursivitatea vorbirii*(bogăția vocabularului), *cursivitatea asociativă*(asociația rapidă a ideilor), *cursivitatea ideationată* sau curgerea logică a ideilor, *cursivitatea expresivă* sau vorbire cu atribute estetice, încărcătură emoțională(mesaj ectosemantic); *dicția* - modul corect și clar în care sunt cuvintele pronunțate, accentul logic pe ideile de bază și pauzele psihologice de scurtă durată, pentru a evidenția esențialul; *gândirea logică, divergentă și sistematizată* - oferă posibilitatea analizei unei probleme din mai multe unghiuri, scopul fiind de a găsi mai multe soluții de rezolvare și de a o aplica pe cea mai eficientă; *spiritul de observare dezvoltat*, curiozitatea științifică și, nu în ultimul rând, inițiativa; *imaginația constructivă* necesară devansării tehnicilor didactice sau educaționale, fiind necesar să realizeze din lecțiile și din activitățile educative un act de creație, cu perspectivă spre problemele vieții; *atenția concentrată*, dar și distributivă, în următoarele direcții: conținutul comunicării, forma expunerii, ritmul vorbirii auditorului și reacția acestuia la mesajul didactic prezentat;

M. Stoica [ibidem, p.121] afirmă că, în funcție de caracteristicile situației educaționale, **comunicarea profesorului** poate fi dominant verbală, nonverbal, paraverbală sau combinată. Această ultimă formă este cea mai practică, deoarece mesajul verbal este clarificat de comunicarea nonverbală și se sprijină pe un fond afectiv, elaborat de cadrul didactic prin comunicarea paraverbală (empatică). De asemenea, trebuie să precizăm că nu întotdeauna relațiile dintre profesor și elev ori dintre elevi se desfășoară în cele mai bune condiții. Situațiile conflictuale în cadrul școlii se ivesc destul de des, acestea având la bază divergențe de percepții, atitudini, convingeri, modalități diferite de acțiune, aprecierea performanțelor sau față de modul în care activitățile sunt dirijate.

O **comunicare defectuoasă** în mediul educațional poate reprezenta o sursă inevitabilă de conflict. Printr-o comunicare eficientă, se urmărește influențarea proceselor emoționale față de conflict, scopul final fiind modificarea modalității de a acționa și de a reacționa în anumite împrejurări. Cadrul didactic trebuie să dețină cunoștințe temeinice de specialitate, dar și capacitatea de a le înțelege și de a le aplica. El îi transmite elevului, pe lângă conținuturile didactice și diferite abilități de relaționare armonioasă cu celelalte persoane din jurul său, atât în cadrul unor lecții special pregătite, cât și în cadrul cotidian al profesorului și elevilor săi.

În continuare, analizând ideile lui A. V. Păuș [6, p.123] conform cărora există **bariere specifice cauzatoare de blocaje comunicationale** în mediul educațional vom prezenta următoarele exemple: *barierele fizice* – legate de mediul în care se desfășoară comunicarea; *barierele sociale* – referitoare la tradiții, religie, obiceiuri, statut; *barierele culturale* – nivelul de pregătire, limbajul; *barierele personale* – datorită trăsăturilor de personalitate a interlocutorilor; *barierele semantice* – datorate limbajului tehnic, de specialitate, jargonului; *barierele cognitive* – generate de informații incompatibile cu valorile

instituției; *barierele psihologice* – emotivitate, afectivitate, agresivitate; *barierele ambientale* – se referă la contextul în care are loc comunicarea (spații, zgomote etc.); *barierele de tip managerial* – având drept cauză lipsa capacității de a fi atent, reticența de a exprima păreri, modificarea modalităților de comunicare; *barierele de natură organizatorică* – acestea se produc ca urmare a diferențelor din procesul ierarhic, a lipsei timpului și a selectării mesajului.

P. Cabin și J.F. Dortier [1, p.54] prezintă următoarele **probleme tipice întâlnite în comunicarea educațională**: *calitatea scăzută a informației* – de cele multe ori datele nu sunt clare sau adecvate pentru obiectivele cadrului educațional; *transmiterea deficitară a informației* – viteza de transmitere a informațiilor este prea rapidă sau prea lentă, transmiterea pe orizontală a informațiilor nu se mai realizează, ci numai pe verticală: *cantitatea prea mare de informație* – dacă volumul de informație este prea mare, datele nu vor fi percepute în totalitate, astfel creându-se diferite blocaje sau intermitențe în fluxurile de comunicare.

Barierile cauzatoare de blocaje comunicaționale din mediul educațional pot fi înlăturate dacă se vor urmări următoarele aspecte: disponibilitatea la dialog, negocierea, angajamentul în îndeplinirea obiectivelor propuse, competența profesională, aptitudini de comunicare, perspectivă spre dialog obiectiv, înțelegerea interlocutorului, abilitatea de investigare rapidă a punctelor tari și a celor slabe ale unui dialog, stabilitate emoțională, creativitatea, perspectiva către schimbare.

Efectuând o analiză minuțioasă, menționăm că este deosebit de important să punem accent pe dimensiunea relațională a comunicării educaționale, deoarece este o comunicare de tip interpersonal, iar rolul cadrului didactic este acela de a încuraja continuu schimbul de mesaje dintre el și elevi (pe verticală), dar și cel ce se realizează între elevi (pe orizontală). Consider că este absolut necesară această abordare interpersonală, ce are la bază dialogul, deoarece astfel se poate asigura dimensiunea informațională prin transmiterea cunoștințelor, dar și acea dimensiune umană obținută prin evoluția comună a profesorului și a elevilor săi.

În concluzie, comunicarea este cea care mijlocește fenomenul educațional, aceasta reprezentând o componentă deosebit de importantă a procesului instructiv-educativ, ea producând efecte de natură afectivă, cognitivă, volitivă și comportamentală asupra partenerilor educaționali. De cele mai multe ori, calitatea comunicării asigură reușita actului educațional, ea constituind un proces tranzacțional de predare-primire de informații, gânduri, comportamente și sentimente. Comunicarea sprijină procesul educațional în întregul său, oricare fi conținuturile, formele, nivelurile sau partenerii antrenați. Scopul școlii este de a forma elevi prin dezvoltarea competențelor de comunicare ale acestora, care vor avea capacitatea comunicațională de a transmite comunicarea din spațiul școlar în societate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. CABIN, P., DORTIER, I.F. Comunicarea- perspective actuale. Iași : Editura Polirom. 2010. 343p. ISBN:978-973-46-1473-8.
2. ENĂCHESCU, C. Tratat de teoria cercetării științifice. Ediția a II-a. Iași: Editura Polirom. 2007. 54 p. ISBN:973-46-0410-4.
3. EZECHIL, L. Comunicarea educațională în context școlar. București. Editura Didactică și Pedagogică. 2002. 189-190 p.p.ISBN:973-30-2317-5.
4. IACOB, L. Comunicarea didactică. Cosmovici, Andrei și Iacob Luminița (coord.). Psihologie școlară. Iași: Editura Polirom. 1998. 181p.ISBN 978-973-461-077-8.
5. MUNTEANU, A. Incursiuni în creatologie. Timișoara: Editura Augusta.1994. 90 p. ISBN:973-96780-0-9.

6. PĂUȘ, V. A. Comunicare și resurse umane. Iași: Editura Polirom. 123p. 2006. ISBN:973-46-0276-2.
7. SADOVEI, L., BOȚAN, A. Ghid de autoformare la studenți a culturii comunicării pedagogice. Chișinău: Garmont-Studio. 2013. 140 p.
8. STOICA, M. Pedagogie și psihologie. Craiova: Editura Gheorghe Alexandru. 2001. 121, 124-125, p. p. ISBN:973-8040-03-5.
9. ȘOITU, L. Pedagogia comunicării. Iași: Institutul European. 2002. 14-15p. p. ISBN: 973-611-199-7.
10. ȚĂRNĂ, E. Bazele comunicării. Ediția a II-a. Chișinău: Prut Internațional.2017. 19, 108 p. p. ISBN: 978-9975-54-355-2.
11. WATSON, I., HINA A. Dictionary of Communication and Media Studies. New York: Hodder &Stoughton Publishing House. 1993.156 p.